

MANIFESTAREA ORDINII SOCIALE ÎN SOCIETĂȚILE ÎN TRANZIȚIE**Diana BENCHECI***Catedra Științe Politice și Educație Civică*

The article is about the procedure of social order establishment in the transition societies, when the political power requires a big effort for keeping and fortifying the faith of people in it.

Fiecare societate, pentru a funcționa efectiv, pentru a-și realiza cu succes obiectivele comunitare, științifice, cultural-spirituale etc., are nevoie de o ordine fundamentată pe principii, norme și valori asimilate și practic realizate atât de cetățenii de rând, cât și de diriguitorii de diferite niveluri. Instituirea și menținerea unei bune orânduirii în societate este, în primul rând, funcția puterii politice. Scopurile puterii politice constau în a se opune distrucției, în a neutraliza crizele și conflictele, în a tinde spre o stabilitate maximă posibilă a societății și a progresului, spre menținerea ordinii sociale. Autoritățile publice sunt cele cărora le revine rolul principal în potolirea vitregiilor, aplanarea conflictelor, soluționarea diferendelor, depășirea discordiilor etc., aplicând în acest sens mandatul de care dispun, legislația în vigoare, abilitățile și forța persuasivă. Chiar de la origini puterea a apărut din necesitatea organizării normative a colectivității umane și s-a afirmat pe parcursul istoriei ca mijloc de asigurare a ordinii sociale, de reglementare a întregului complex de relații existente în orice societate.

În societățile în tranziție problema stabilirii și menținerii ordinii sociale este de o însemnătate și mai deosebită, mai ales în condițiile în care promovarea și stimularea democrației, a pluralismului opiniilor duc la o diversitate a comportamentelor sociale. În asemenea condiții, afirmarea statului de drept, simultan cu revigorarea societății civile, dă o nouă dimensiune și o funcționalitate benefică ordinii și spațiului democratic reglementat, în primul rând, prin Constituție, dar și prin libertățile sociale, colective și individuale, inclusiv sub forma liberei aderări și participări la constituirea și dezvoltarea societății civile și a unui edificiu social democrat. Edificiul social reprezintă sistemul de instituții și organizații ce reglează relațiile publice cu ajutorul mijloacelor materiale și pe baza regulilor și codurilor fixate [1]. El este un sistem codificat al relațiilor de putere, menit pentru menținerea și reproducerea unui anumit tip de relații publice, sociale. În dependență de tipul relațiilor sociale, deosebit de instituții economice, politice, culturale, ideologice, în cadrul cărora se realizează un tip anumit de putere.

Pentru perioada de tranziție este specific, de asemenea, procesul invers instituționalizării, și anume: cel de dezinstituționalizare ce apare în timpul schimbării vechii ordini sociale. Sub influența noilor valori și ideologii este reexaminată legitimitatea vechilor instituții sociale. Noile idei duc la crearea noilor relații sociale ce nu pot fi reglate în cadrul instituțiilor de odinioară. Apar noi mișcări sociale ce tind să creeze o nouă ordine socială cu ajutorul noilor instituții sociale. Toate acestea demonstrează că relațiile de putere se formează în cadrul sociumului prin lupta ordinii și haosului, care, la rândul lor, creează o încordare socială, duc la destabilizarea societății. Apar un șir de probleme ce țin de reglarea relațiilor între grupele sociale și etnice, comunitățile profesionale. Rezolvarea acestor probleme e orientată spre menținerea ordinii sociale prin intermediul creării condițiilor normale de interacțiune a diferitelor comunități sociale. Soluționarea disensiunilor sociale implică politicianilor necesitatea disponibilității de resurse materiale, umane, informaționale, organizaționale, financiare.

Puterea politică este expresia necesității și voinței de ordonare a lucrurilor din perspectiva unei dezvoltări stabile a societății. Iar ordinea socială, la rândul ei, reflectă capacitatea puterii politice de a întruni și de a îndestula condițiile funcționării normale a societății ca întreg.

Deficitul de putere, indiferent de cauzele lui, întotdeauna și pretutindeni provoacă dezordine, haos, insecuritate, conflicte, inclusiv dramatice, care afectează mase enorme de oameni și prejudiciază evoluția normală a societății pe perioade de timp, uneori considerabile.

Despre dezordinea socială din țările în tranziție tot mai des se vorbește ca despre criză de autoritate ce reprezintă o acuzație la adresa instituțiilor și organismelor puterii politice. Adeseori, această „criză de autoritate” este pusă pe seama opoziției politice, dar oricum ea are repercusiuni negative asupra ordinii sociale și asupra calității vieții oamenilor. Contrariul autorității e anarhia, distrugerea ordinii și a ierarhiei. Frecvența

încălcării legilor relatată în mass-media alimentează ea însăși fenomenul crizei de autoritate. Nerespectarea și încălcarea legilor, chiar a Constituției în unele cazuri, sunt de natură a eroda însăși autoritatea legilor, dar și pe aceea a instituțiilor statului abilitate în acest domeniu, alimentând nedorita criză de autoritate. Ce poate fi mai îngrijorător decât constatarea faptului că instituții ale statului, abilitate prin Constituție să apere ordinea și legalitatea, se află la cele mai joase niveluri de credibilitate publică. De altfel, prin frecvența abordării critice în mass-media moldovenească observăm că Justiția, Procuratura, Poliția, SIS-ul dețin un nivel scăzut de autoritate în țară. Este important faptul că Legea Fundamentală a țării continuă a fi contestată de unele forțe politice, așa-zise democratice, în timp ce alte forțe dintre cele aflate legitim la putere, inclusiv organele legale ale statului, justiția sau cele de ordine publică, nu intervin cu eficiență pe măsura atribuțiilor lor și în concordanță cu prevederile Constituției pentru apărarea ordinii publice. Contestarea credibilității și autorității puterii politice o percepem prin fenomenul eludării legilor.

Eforturile depuse de instituțiile statului pentru instituirea unei ordini sociale democratice într-o societate în tranziție trebuie să acționeze cercurile politico-administrative în direcția păstrării și fortificării încrederii maselor în puterea politică existentă. Trebuie să se țină cont de faptul că cât de puternică ar fi credința față de putere, ea niciodată nu e absolută, fiind necesară o susținere permanentă a ei. Puterea politică trebuie să obțină supunerea valorică în scopul stimulării unor largi păături sociale să recunoască natura puterii politice existente, să gândească și să se simtă într-o legătură unică, organică, permanentă cu ordinea socială, să recunoască această ordine drept necesară și corectă. Se cer în permanență poziții ferme, acțiuni coerente din partea organelor de stat abilitate pentru aplicarea legilor și păstrarea ordinii publice, cucerirea loialității grupurilor de interese și a opoziției. În caz contrar, e posibilă reorientarea valorică, când oamenii încetează a mai considera puterea politică drept proprie, când treptat începe să dispară senzația legăturii cu sistemul politic, să pătrundă nemulțumirea față de el, aceasta ajungând până la revendicări privind schimbarea lui.

Asigurarea relației optime dintre puterea politică și ordinea socială impune necesitatea luării în considerare a opoziției, care deseori tinde să echivaleze „criza de autoritate” cu criza de putere. Indivizii pierd încrederea în lideri mult mai ușor decât în sistemul politic. Critica „partidului de guvernământ” nu înseamnă pericolul puterii în genere. Deseori, partidul de guvernământ tinde spre o identificare cu puterea în genere, sugerând societății că plecarea lui va însemna trecerea la un alt regim politic, acesta fiind indicele democrației nedezvoltate.

În stadiul incipient al tranziției, în plan politic adeseori este specifică o putere dispersată, vlăguită și sleită, care pune în derută funcționarea instituțiilor și normelor democratice, dă naștere mișcărilor cu scopuri și obiective greu conciliabile, diametral opuse, ceea ce face dificilă furnizarea unei platforme comune pentru consens. Divergențele profunde și multiple de poziționări constituie sursa omniprezentă a instabilităților politice în condițiile căreia drepturile și libertățile omului rămân numai pe hârtie și nu valorează nici măcar costul acesteia. Puterea anemică reacționează slab chiar și la semnale vădite privind pericolul național și conduce la aceea că oamenii devin victimele unei tiranii impersonale. În plan ontologic, puterea dezorganizată zdruncină bazele și principiile existenței umane, cum ar fi: posibilitatea de a participa la o competiție cinstită, șansa de afirmare prin eforturi proprii, aprecierea adecvată a contribuției aduse interesului public, libertatea și securitatea individului etc. Slăbiciunea puterii dă naștere corupției, iar aceasta din urmă afectează puternic toate țesuturile organismului social, dereglându-i în cele din urmă chiar și funcția de autoconservare.

Așadar, puterea politică este o condiție primordială a menținerii ordinii și stabilității într-o societate prin diverse modalități, inclusiv prin sancțiuni legale menite să asigure respectarea normelor sociale.

Cele enunțate anterior ne permit să evidențiem principiile de bază ale interdependenței puterii politice și ordinii sociale.

În acest sens vom menționa, în primul rând, legitimitatea puterii politice. Legitimitatea puterii politice este garantul stabilității în societate. Totodată, M. Weber sublinia că ordinea socială se menține nu doar prin normele juridice, dreptul acordă doar garanția externă a stabilității sistemului social. Restul depinde de toate celelalte norme de conviețuire în cadrul societății.

Cel mai bun mijloc de stabilire a echilibrului dintre puterea politică și ordinea socială este legalitatea puterii politice, fundamentarea ei pe legi. Legea e supremă puterii, fapt de care trebuie să țină cont legiuitorii. Însă, în acord cu maxima – nu puterea servește norma, ci norma puterea – în caz de necesitate, normele sunt modificate în acord cu imperativele puterii.

Un alt principiu de bază al interdependenței puterii politice și ordinii sociale îl constituie autoritatea politică. Numai în cazul unei autorități politice recunoscute subiecții sociali vor tinde spre o reconsiderare a norme-

lor de acțiune și spre o ordonare a relațiilor cu mediul extern. Adică, spre a obține ascultarea în absența constrângerii, prin asimilarea valorilor. După cum remarcă sociologul american Robert Bierstedt, într-un sens mai larg, societatea este sinonimă cu ordinea, iar autoritatea servește drept fundament pentru o mare parte din ordinea pe care societatea o manifestă [2].

Întemeierea pe valori e caracteristică autorității, iar libertatea este apreciată drept cadru specific de realizare a relației de autoritate. Autoritatea se întemeiază pe consensul unei majorități față de obiectivele conducerii, adică pe legitimitate și decurge nu din ierarhie, ci din reglementările normative, inclusiv cele morale, care sunt expresia valorilor fundamentale. Experimentul tranziției Republicii Moldova relevă că una dintre condițiile ieșirii din labirintul problemelor cauzate de precipitarea reformelor o constituie echilibrul dintre democrație și conducere, adică dintre libertate și autoritate. În aceste situații, e nevoie de autorități reformatoare, cu o viziune clară, de tăria și competența acestora de a realiza reforma în ciuda numeroaselor impedimente.

Unul dintre indicii guvernării slabe este corupția la toate nivelurile și în toate sferile, de la funcționarii de stat până la poliție și justiție, de la personalul medical și până la corpul profesoral. Pe de o parte, acestea nu sunt semne ale legitimității și eficacității puterii, precum nici ale ordinii sociale, iar, pe de altă parte, scoaterea în evidență a fenomenului în cauză susține libertatea cuvântului ca unul dintre principiile democrației.

Ordinea socială benefică poate fi obținută, totodată, prin dezvoltarea și restructurarea atât a societății civile, cât și a culturii puterii. Așa precum afirmă sociologul american Alvin Toffler, puterea e inerentă tuturor sistemelor sociale și tuturor relațiilor umane. Ceea ce diferă în timp și spațiu este abilitatea, capacitatea și modul de a exprima și a exercita puterea, adică ceea ce numim *cultura puterii*.

Societatea perioadei de tranziție are, de regulă, un caracter dispersat, cu diverse contradicții în jurul instituțiilor sale și a principalelor valori. Evident că anume în aceste societăți dispersate susținerea regimului și loialitatea din partea cetățenilor în mare măsură lipsește. Totodată, observăm că suferă schimbări abordarea conceptului de legitimitate a puterii politice. Așa cum susține D.Iston, în legitimitate este „difuzul susținerii regimului” [3].

De exemplu, în Republica Moldova, după declararea independenței și suveranității, au apărut conflicte pe baza identificării naționale și a cursului politic declarat. Destul de rapid s-a iscat decepția față de promotorii valorilor democratice, totodată viitorul fiind neclar și înfricoșător. S-a demonstrat că în perioada inițială de tranziție un rol important pentru renașterea națională l-a jucat intelectualitatea. Treptat, însă, legătura afectivă față de renașterea națională se estompează, indivizii recurgând la o stare mai liniștită în raport cu impulsurile inițiale.

Disensiunile politice, duse în perioada de tranziție uneori până la gradul extrem de acutizare, sunt distructive și de aceea indezirabile. Ele destabilizează puterea politică și, totodată, zdruncină ordinea socială. Tot astfel și racilele, discrepanțele și decalajele sociale de lungă durată provoacă nu numai conflicte sociale, dar și conflicte politice, cer nu numai schimbări sociale, dar și repunerea puterii politice în noi parametri.

Deci, erorile și inadecvările politice dezorganizează societatea, precum și societatea dezordonată nu poate fi capabilă să erijeze o politică coerentă, să susțină o putere politică stabilă.

Desigur, confruntarea de poziții și idei este un fenomen normal pentru o societate democratică, complexă și diversificată. Pluralismul politic este o reflectare a pluriformității economice și sociale care există în mod real, obiectiv. Însă, foarte multe manifestări și mișcări din viața noastră politică sunt de natură subiectivistă, adică nu au o acoperire reală, un suport obiectiv, fiind inițiate numai pentru a destabiliza puterea politică și a afecta ordinea socială. Activitatea acelor forțe, care nu sunt interesate în menținerea stabilității și ordinii și care permanent acționează în direcții opuse acestor valori, nu se înscrie în noțiunea de pluralism, ci în cea de destructivism.

Referințe:

1. Амелин В. Власть как общественное явление // Социально-политические науки. - 1991. - №2. - С.6.
2. Bierstedt R. The social order. - New York, 1974, p.329.
3. Алексеева Т. Личность и политика в переходном периоде. Проблема легитимности власти // Вопросы философии. - 1998. - №7. - С.58.

Prezentat la 30.03.2007